

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут людини
Кафедра спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи _____ (О. Б. Жильцов)
« 05 » « 03 » 20 19 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Логопедія (вступ до логопедії, дислалія)»

для студентів

спеціальності	016 Спеціальна освіта (шифр і назва спеціальності (тей))
освітнього рівня	першого (бакалаврського) (назва освітнього рівня, ОКР)
освітньої програми	016.00.01 Логопедія (шифр і назва освітньої програми)
спеціалізації (за наявності)	_____ (назва спеціалізації)

Київ – 2019

Розробники:

Данілавичюте Е.А., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

Бабич Н.М., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

Тичина К. О., старший викладач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

Викладачі:

Тичина К. О., старший викладач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри (циклової комісії) спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

Протокол від 16. 01. 2019 р. № 1

Завідувач кафедри _____ (підпис) (О. В. Мартинчук)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником освітньої програми) 016.00.01 Логопедія
(назва освітньої програми)

16. 01. 2019 р.

Керівник освітньої програми _____ (підпис) (О. В. Мартинчук)

Робочу програму перевірено

04. 02. 2019 р.

Заступник директора/декана _____ (підпис) (Р. О. Павлюк)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	6/180	
Курс	1	
Семестр	2	
Кількість змістових модулів з розподілом:	-	
Обсяг кредитів	6	
Обсяг годин, в тому числі:	180	
Аудиторні	70	
Модульний контроль	10	
Семестровий контроль	30	
Самостійна робота	70	
Форма семестрового контролю	екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – формувати у студентів теоретико-методологічні знання про дислалію, причини, що її викликають, шляхи її подолання та попередження; практичні навички роботи з дітьми на основі засвоєних прийомів виявлення, корекції та профілактики дислалії.

Завдання навчальної дисципліни:

- формувати загальні компетентності: інформаційно-комунікаційну, самоосвітню;
- формувати фахові компетентності: організаційну, теоретико-методологічну, психолого-педагогічну, методичну, спеціально-педагогічну, спеціально-методичну, медико-біологічну, психолінгвістичну;
- забезпечити набуття практичних навичок при формуванні спеціально-педагогічної та спеціально-методичної фахових компетентностей у Центрі практичної підготовки «Логотренажер».

3. Результати навчання за дисципліною:

- знати функціонування мовленнєворухових систем; розвиток головного мозку, локалізацію мовленнєвих зон кори головного мозку; неврологічне забезпечення мовленнєвої діяльності, механізми порушень при дизартрії; неврологічні основи патології мовлення;
- уміти демонструвати базові знання зі спеціальної психології та логопсихології для виявлення особливостей розвитку дітей з дислалією;
- уміти здійснювати вибір технологій мовленнєвого та когнітивного розвитку дітей з дислалією раннього, дошкільного і молодшого шкільного віку;

- знати та розуміти анатомо-фізіологічні та психофізіологічні основи мовлення; уміти визначати стан сформованості мовлення у дітей з дислалією у різні вікові періоди розвитку дитячого організму;
- знати та розуміти причини, механізми, структуру, симптоматику дислалії;
- уміти проводити кваліфіковане психолого-педагогічне і логопедичне обстеження дітей з дислалією і проаналізувати результати обстеження;
- уміти застосовувати методики корекційної-компенсаторної роботи вчителя-логопеда з дітьми різного віку, які мають дислалію.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1. Науково теоретичні основи логопедії							
Тема 1. Предмет, завдання, методологічні основи курсу «Вступ до логопедії»	9	2	2	-	-	-	5
Тема 2. Логопедія як наука. Психологічні та лінгвістичні основи курсу «Вступ до логопедії»	9	2	2	-	-	-	5
Тема 3. Анатомо-фізіологічні та психофізіологічні основи мовлення	9	2	2	-	-	-	5
Тема 4. Вікова періодизація психомоторного та мовленнєвого розвитку дитини	9	2	2	-	-	-	5
Тема 5. Етіологія та класифікація мовленнєвих порушень	9	2	2	-	-	-	5
Модульний контроль	4						
Разом	49	10	10	-	-	-	25
Змістовий модуль 2. Дислалія як результат порушень функціонального та органічного характеру							
Тема 1. Сучасні погляди на дислалію. Форми, види та механізми виникнення порушень звуковимови	9	2	2	-	-	-	5
Тема 2. Класифікація звуків української мови та характеристика їх вимови	9	2	2	-	-	-	5
Модульний контроль	2						
Разом	20	4	4	-	-	-	10
Змістовий модуль 3. Психолінгвістичний підхід до діагностики та корекції при дислалії							
Тема 1. Процедура логопедичного обстеження при дислалії	11	2	2	2	-	-	5
Тема 2. Стратегія логопедичного впливу при дислалії	11	2	2	2	-	-	5
Тема 3. Етапи логопедичного впливу	11	2	2	2	-	-	5
Тема 4. Недоліки вимови голосних звуків та методика їх подолання	11	2	2	2	-	-	5
Тема 5. Недоліки вимови свистячих та шиплячих звуків та методика їх подолання	11	2	2	2	-	-	5
Тема 6. Недоліки вимови сонорних звуків та методика їх подолання	11	2	2	2	-	-	5
Тема 7. Недоліки вимови інших	11	2	2	2	-	-	5

приголосних звуків та методика їх подолання							
Модульний контроль	4						
Разом	81	14	14	14	-	-	35
Підготовка та проходження контрольних заходів	30						
Усього	180	28	28	14	-	-	70

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I.

Науково-теоретичні основи логопедії

Тема 1. Предмет, завдання, методологічні основи курсу «Вступ до логопедії»

Логопедія як наука про розлади мовлення, про методи їх попередження, виявлення та подолання засобами спеціального навчання та виховання. Значення терміну “логопедії”. Об’єкт і предмет, мета і завдання логопедії як науки. Загальнодидактичні і спеціальні принципи навчання, методи логопедії. Логопедичні форми впливу. Зв’язок логопедії з іншими науками та їх значення для розвитку теорії і практики логопедії.

Ключові слова: логопедія, методи, принципи, засоби.

Рекомендована основна література [1, 2,]

Тема 2. Логопедія як наука. Психологічні та лінгвістичні основи курсу «Вступ до логопедії»

Теорія мовлення і мовленнєвої діяльності як психологічне підґрунтя логопедії: види реалізації мовлення та мовленнєвої діяльності, мовлення у контексті психічного розвитку організму дитини, поліфункціональний характер мовлення, сутність та співвідношення понять «мова» та «мовлення», поняття про механізм мовленнєвої здатності, форми мовлення, основні аспекти звичайного мовленнєвого розвитку, вплив мовлення на психічний розвиток дитячого організму.

Уявлення про фонологічну систему мови, вчення про складну структуру мовленнєвої діяльності та процес породження мовленнєвого висловлювання як лінгвістичне підґрунтя логопедії: поняття про сукупність фонем певної мови в їхніх взаємозв’язках, основні фази у контексті структури мовленнєвої діяльності, модель формування мовленнєвого висловлювання, сутність структурного, функціонального та когнітивного аспектів мовленнєвої діяльності

Ключові слова: мова, мовлення, механізм мовленнєвої здатності, фонологічна система мови, мовленнєве висловлювання.

Рекомендована основна література [1, 2]

Тема 3. Анатомо-фізіологічні та психофізіологічні основи мовлення

Акт мовлення – узгоджена робота системи органів (центральної та периферичної частини мовленнєвого апарату). Онтогенез мовлення у контексті психомоторного розвитку організму дитини.

Ключові слова: мова, мовлення, механізм мовленнєвої здатності, фонологічна система мови, мовленнєве висловлювання.

Рекомендована основна література [1, 2]

Тема 4. Вікова періодизація психомоторного та мовленнєвого розвитку дитини

Періоди розвитку дитини. Характеристика сенсомоторного, інтелектуального, емоційно-соціального розвитку, ігрової діяльності дитини у контексті становлення мовленнєвої функції.

Ключові слова: сенсомоторний розвиток, інтелектуальний розвиток, емоційно-соціальний розвиток, ігрова діяльність.

Рекомендована основна література [1, 2]

Тема 5. Етіологія та класифікація мовленнєвих порушень

Причини мовленнєвих порушень (біологічні і соціально-психологічні, органічні і функціональні, центральні і периферичні). Розмежування «первинних» мовленнєвих порушень, спричинених ураженням або дисфункцією мовленнєвих механізмів, від «вторинних», які спостерігаються у дітей з порушеннями інтелекту, сенсорної сфери тощо. Короткі відомості про поширеність мовленнєвих порушень.

Ключові слова: мовленнєве порушення, первинні мовленнєві порушення, вторинні мовленнєві порушення.

Рекомендована основна література [1, 2]

Змістовий модуль II.

Дислалія як результат порушень функціонального та органічного характеру

Тема 1. Сучасні погляди на дислалію. Форми, види та механізми виникнення недоліків звуковимови

Визначення дислалії, значення терміну. Короткі відомості з історії вивчення порушень звуковимови. Поширеність та особливості прояву порушення в різних вікових групах дітей. Вплив порушень вимови звуків на оволодіння грамотою, на розвиток особистості дитини.

Класифікація дислалії відповідно до причин, механізмів, кількісних та якісних проявів порушення звуковимови. Функціональна дислалія, її форми відповідно до порушення психофізіологічного механізму; симптоматика. Органічна дислалія, її зумовленість аномаліями будови артикуляційного апарату. Своєрідність вимови звуків у контексті аномалій будови артикуляційного апарату.

Ключові слова: дислалія, звуковимова, грамота, функціональна дислалія, органічна дислалія.

Рекомендована основна література [1, 2, 4, 5]

Рекомендована додаткова література [2]

Тема 2. Класифікація звуків української мови та характеристика їх вимови

Загальна характеристика та класифікація фонем української мови. Акустико-артикуляційна характеристика звуків. Механізм їх утворення. Аналіз логопедичних профілів звуків при нормованій вимові.

Ключові слова: фонема, звук, акустико-артикуляційна характеристика звуку, логопедичний профіль звуку.

Рекомендована основна література [1, 2, 4]

Змістовий модуль III.

Психолінгвістичний підхід до діагностики та корекції при дислалії

Тема 1. Процедура логопедичного обстеження при дислалії

Сутність психолінгвістичного підходу та його значення для організації процедури обстеження. Мета, зміст та методика обстеження дитини з дислалією. Диференціальна діагностика: відмежування дислалії від вікових особливостей мовлення, мінімальних проявів дизартрії, інших мовленнєвих розладів тощо.

Ключові слова: домовленнєвий розвиток, ранній мовленнєвий розвиток, періоди мовленнєвого розвитку, диференціальна діагностика, психолінгвістичний підхід, дизартрія.

Рекомендована основна література [1, 2, 3, 5]

Рекомендована додаткова література [1, 3, 4, 5]

Тема 2. Стратегія логопедичного впливу при дислалії

Принципи, зміст та методи логопедичної роботи, спрямованої на виховання правильної вимови звуків. Характеристика основних етапів роботи над звуком: формування первинних вимовних умінь та навичок, постановки звуків і їх автоматизації, диференціації та введення у зв'язне мовлення.

Структура логопедичних занять при дислалії. Використання вербального матеріалу, ігор, наочності, технічних засобів навчання, ритміки.

Ключові слова: етапи логопедичної роботи, автоматизація звуків, диференціація звуків.

Рекомендована основна література [1-5]

Рекомендована додаткова література [1, 3, 4, 5]

Тема 3. Етапи логопедичного впливу

Змістовна характеристика основних етапів логопедичної роботи при дислалії. Важливість підготовчого етапу: формування первинних умінь і навичок, підготовка артикуляційного апарату до постановки звуку, формування мовленнєвого дихання, нормалізація тону артикуляційних м'язів.

Ключові слова: підготовчий етап, етапи логопедичної роботи, автоматизація звуків, диференціація звуків.

Рекомендована основна література [1-5]

Рекомендована додаткова література [1, 3, 4, 5]

Тема 4. Недоліки вимови голосних звуків та методика їх подолання

Артикуляційно-акустична характеристика голосних звуків (а; о; у; е; и; і). Механізм утворення голосних звуків. Види недоліків вимови голосних звуків. Методика подолання порушень вимови голосних звуків.

Ключові слова: голосний звук, артикуляційно-акустична характеристика звука.

Рекомендована основна література [1-5]

Рекомендована додаткова література [1, 4, 5]

Тема 5. Недоліки вимови свистячих та шиплячих звуків та методика їх подолання

Акустико-артикуляційна характеристика свистячих звуків (с; с'; з; з'). Механізм їх утворення. Акустико-артикуляційна характеристика та механізм утворення шиплячих звуків (ш; ж; ч; щ). Акустико-артикуляційна характеристика та механізм утворення африкатів (ц; ц'; дз; дз'; ч; дж). Недоліки вимови свистячих та шиплячих звуків. Різновиди сигматизмів та парасигматизмів. Методика подолання недоліків вимови свистячих та шиплячих звуків.

Ключові слова: приголосний звук, свистячі звуки, шиплячі звуки, сигматизм, парасигматизм.

Рекомендована основна література [1-5]

Рекомендована додаткова література [1, 4, 5]

Тема 6. Недоліки вимови сонорних звуків та методика їх подолання

Акустико-артикуляційна характеристика сонорних звуків (носових: м, н, н'; ротових: й, л, л', р, р') та механізм їх утворення. Недоліки вимови сонорних звуків (види йотоцизмів і парайотоцизмів, ламбдацизмів і параламбдацизмів, ротацизмів і параротацизмів). Методика подолання недоліків вимови сонорних звуків.

Ключові слова: сонорні звуки, ротові сонорні звуки, носові сонорні звуки, йотацизм, парайотацизм, ламбдацизм, параламбдацизм, ротацизм, параротацизм.

Рекомендована основна література [1-5]

Рекомендована додаткова література [1, 3, 4, 5]

Тема 7. Недоліки вимови інших приголосних звуків та методика їх подолання

Акустико-артикуляційна характеристика задньоязикових звуків (к, г, х) і глоткового (г) та механізм їх утворення. Недоліки вимови даних звуків. Методика подолання недоліків вимови задньоязикових звуків. Порушення оглушення і одзвінчення приголосних звуків і методика їх подолання.

Ключові слова: задньоязикові звуки, глотковий звук, капацізм, паракапацізм, гаммацізм, парагаммацізм, хітизм, парахітизм.

Рекомендована основна література [1-5]

Рекомендована додаткова література [1, 4, 5]

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	5	5	2	2	7	7
Відвідування семінарських занять	1	5	5	2	2	7	7
Відвідування практичних занять	1	-	-	-	-	7	7
Робота на семінарському занятті	10	5	30	2	20	7	40
Робота на практичному занятті	10	-	-	-	-	7	70
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	5	25	2	10	7	35
Виконання модульної роботи	25	2	50	1	25	2	50
Виконання ІНДЗ	30	-	-	-	-	-	-
Разом		-	115	-	59	-	216
Максимальна кількість балів:390							
Розрахунок коефіцієнта: 390:60=6,5							

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Змістовий модуль І. Науково-теоретичні основи логопедії

Тема 1. Предмет, завдання, методологічні основи курсу «Вступ до логопедії»

Скласти ментальну карту (карту знань) на тему: «Зв'язок логопедії з іншими науками» та розкрити їх значення для розвитку теорії і практики логопедії.

Критерії оцінювання: здатність до коректного і науково виваженого аналізу теоретичного матеріалу – 1 бал, здатність до творчого і науково виваженого обґрунтування власної позиції у процесі розкриття теми – 2 бала, здатність до логічного структурування матеріалу – 1 бал, здатність до грамотної (без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок) презентації матеріалу – 1 бал.

Тема 2. Логопедія як наука. Психологічні та лінгвістичні основи курсу «Вступ до логопедії»

Скласти кросворд на 12 термінів зі словника, наприклад: логопедія, мова, мовлення, мовленнєва діяльність, лінгвістика, психолінгвістика, діалогічне мовлення, монологічне мовлення, внутрішнє мовлення, тощо.

Критерії оцінювання: здатність до коректного і науково виваженого аналізу теоретичного матеріалу – 1 бал, здатність до творчого і науково виваженого обґрунтування власної позиції у процесі розкриття теми – 2 бала, здатність до логічного структурування матеріалу – 1 бал, здатність до грамотної (без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок) презентації матеріалу – 1 бал.

Тема 3. Анатомо-фізіологічні та психофізіологічні основи мовлення

Оформити дидактичну папку «Логопедичний помічник». Створити Розділ 1. Логопедичний атлас периферичного відділу мовленнєвого апарату. Зробити підписи відповідних частин периферичного відділу мовленнєвого апарату до рисунків, прикріплених до електронного курсу (рис.1-15).

Критерії оцінювання: здатність до коректного і науково виваженого аналізу теоретичного матеріалу – 1 бал, здатність до творчого і науково виваженого обґрунтування власної позиції у процесі розкриття теми – 2 бала, здатність до логічного структурування матеріалу – 1 бал, здатність до грамотної (без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок) презентації матеріалу – 1 бал.

Тема 4. Вікова періодизація психомоторного та мовленнєвого розвитку дитини

Заповнити таблицю психомоторного та мовленнєвого розвитку дитини.

Оформити Розділ 2. Психомоторний та мовленнєвий розвиток дитини дидактичної папки «Логопедичний помічник».

Критерії оцінювання: здатність до коректного і науково виваженого аналізу теоретичного матеріалу – 1 бал, здатність до творчого і науково виваженого обґрунтування власної позиції у процесі розкриття теми – 2 бала, здатність до логічного структурування матеріалу – 1 бал, здатність до

грамотної (без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок) презентації матеріалу – 1 бал.

Тема 5. Етіологія та класифікація мовленнєвих порушень

Заповнити таблиці «Біологічні і соціально-психологічні причини мовленнєвих порушень», «Органічні та функціональні причини мовленнєвих порушень», «Центральні та периферичні причини мовленнєвих порушень»

Оформити Розділ 3. Етіологія мовленнєвих порушень дидактичної папки «Логопедичний помічник».

Критерії оцінювання: здатність до коректного і науково виваженого аналізу теоретичного матеріалу – 1 бал, здатність до творчого і науково виваженого обґрунтування власної позиції у процесі розкриття теми – 2 бала, здатність до логічного структурування матеріалу – 1 бал, здатність до грамотної (без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок) презентації матеріалу – 1 бал.

Змістовий модуль II.

Дислалія як результат порушень функціонального та органічного характеру

Тема 1. Сучасні погляди на дислалію

Скласти таблицю строків засвоєння звуків рідної мови дітьми в процесі нормального онтогенезу.

Оформити Розділ 4. Строки засвоєння звуків рідної мови дітьми в процесі нормального онтогенезу дидактичної папки «Логопедичний помічник».

Критерії оцінювання: здатність до коректного і науково виваженого аналізу теоретичного матеріалу – 1 бал, здатність до творчого і науково виваженого обґрунтування власної позиції у процесі розкриття теми – 2 бала, здатність до логічного структурування матеріалу – 1 бал, здатність до грамотної (без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок) презентації матеріалу – 1 бал.

Тема 2. Класифікація звуків української мови та характеристика їх вимови

Скласти таблицю «Характеристика звуків української мови» (профіль+характеристика).

Оформити Розділ 5. Характеристика звуків української мови дидактичної папки «Логопедичний помічник».

Критерії оцінювання: здатність до коректного і науково виваженого аналізу теоретичного матеріалу – 1 бал, здатність до творчого і науково виваженого обґрунтування власної позиції у процесі розкриття теми – 2 бала, здатність до логічного структурування матеріалу – 1 бал, здатність до грамотної (без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок) презентації матеріалу – 1 бал.

Змістовий модуль Ш.

Психолінгвістичний підхід до діагностики та корекції при дислалії

Тема 1. Процедура логопедичного обстеження при дислалії

Здійснити добір дидактичного матеріалу для картки обстеження стану звуковимови у дітей.

Оформити Розділ 6. Обстеження стану звуковимови у дітей дидактичної папки «Логопедичний помічник».

Критерії оцінювання: методична та технологічна грамотність у підборі завдань – 1 бал; зміст та цілі запропонованих вправ і чи відповідають вони визначеним умовам – 2 бала; обґрунтованість та аргументованість методичного вибору – 1 бал; здатність до грамотної (без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок) презентації матеріалу – 1 бал.

Тема 2. Стратегія логопедичного впливу при дислалії

Скласти структуру логопедичних занять при дислалії з наведенням прикладів видів роботи на кожному з етапів заняття.

Оформити Розділ 7. Стратегія логопедичного впливу при дислалії дидактичної папки «Логопедичний помічник».

Критерії оцінювання: методична та технологічна грамотність у підборі завдань – 1 бал; зміст та цілі запропонованих вправ і чи відповідають вони визначеним умовам – 2 бала; обґрунтованість та аргументованість методичного вибору – 1 бал; здатність до грамотної (без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок) презентації матеріалу – 1 бал.

Тема 3. Етапи логопедичного впливу

Скласти схему етапів логопедичного впливу при дислалії з наведенням прикладів видів роботи на кожному з етапів.

Оформити Розділ 8. Етапи логопедичного впливу дидактичної папки «Логопедичний помічник».

Критерії оцінювання: методична та технологічна грамотність у підборі завдань – 1 бал; зміст та цілі запропонованих вправ і чи відповідають вони визначеним умовам – 2 бала; обґрунтованість та аргументованість методичного вибору – 1 бал; здатність до грамотної (без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок) презентації матеріалу – 1 бал.

Тема 4. Недоліки вимови голосних звуків та методика їх подолання

Здійснити добір ??? матеріалу для формування правильної вимови для 1 на вибір студента голосного звуку за всіма етапами логопедичної роботи.

Оформити Розділ 9. ??? матеріал для формування правильної вимови звука (вказати) дидактичної папки «Логопедичний помічник».

Критерії оцінювання: методична та технологічна грамотність у підборі завдань – 1 бал; зміст та цілі запропонованих вправ і чи відповідають вони

визначеним умовам – 2 бала; обґрунтованість та аргументованість методичного вибору – 1 бал; здатність до грамотної (без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок) презентації матеріалу – 1 бал.

Тема 5. Недоліки вимови свистячих та шиплячих звуків та методика їх подолання

Здійснити добір ??? матеріалу для формування правильної вимови для 1 на вибір студента свистячого або шиплячого звуку за всіма етапами логопедичної роботи.

Оформити Розділ 10. ??? матеріал для формування правильної вимови звука (вказати) дидактичної папки «Логопедичний помічник».

Критерії оцінювання: методична та технологічна грамотність у підборі завдань – 1 бал; зміст та цілі запропонованих вправ і чи відповідають вони визначеним умовам – 2 бала; обґрунтованість та аргументованість методичного вибору – 1 бал; здатність до грамотної (без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок) презентації матеріалу – 1 бал.

Тема 6. Недоліки вимови сонорних звуків та методика їх подолання

Здійснити добір ??? матеріалу для формування правильної вимови для 1 на вибір студента сонорного звуку за всіма етапами логопедичної роботи.

Оформити Розділ 11. ??? матеріал для формування правильної вимови звука (вказати) дидактичної папки «Логопедичний помічник».

Критерії оцінювання: методична та технологічна грамотність у підборі завдань – 1 бал; зміст та цілі запропонованих вправ і чи відповідають вони визначеним умовам – 2 бала; обґрунтованість та аргументованість методичного вибору – 1 бал; здатність до грамотної (без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок) презентації матеріалу – 1 бал.

Тема 7. Недоліки вимови інших приголосних звуків та методика їх подолання

Здійснити добір ??? матеріалу для формування правильної вимови для 1 на вибір студента задньоязикового чи передньоязикового звуку за всіма етапами логопедичної роботи.

Оформити Розділ 12. ??? матеріал для формування правильної вимови звука (вказати) дидактичної папки «Логопедичний помічник».

Критерії оцінювання: методична та технологічна грамотність у підборі завдань – 1 бал; зміст та цілі запропонованих вправ і чи відповідають вони визначеним умовам – 2 бала; обґрунтованість та аргументованість методичного вибору – 1 бал; здатність до грамотної (без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок) презентації матеріалу – 1 бал.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Письмова робота, яка складається з 10 тестів (5 балів) та розгорнутої відповіді на 1 теоретичне питання (10 балів) та 1 практичне питання (10 балів).

Критерії оцінювання тестових завдань: максимальна кількість балів за виконання тестових завдань 5. Кожне завдання оцінюється в 0,5 бала.

Критерії оцінювання теоретичного завдання: максимальна кількість балів – 10. У відповіді студента оцінюється: ґрунтовність та чіткість викладу інформації; аргументація визначених положень; змістовність та логічність відповіді.

Критерії оцінювання практичного завдання: максимальна кількість балів – 10. У відповіді студента оцінюється: методична та технологічна грамотність у підборі завдань; зміст та цілі запропонованих вправ і чи відповідають вони визначеним умовам; обґрунтованість та аргументованість методичного вибору.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Письмовий екзамен, який складається з розгорнутої відповіді на 1 теоретичне питання репродуктивного характеру, на 1 теоретичне питання аналітичного характеру та 1 практичне питання.

Критерії оцінювання теоретичних завдань: максимальна кількість балів за кожне виконане завдання 10. У відповіді студента оцінюється: ґрунтовність та чіткість викладу інформації; аргументація визначених положень; змістовність та логічність відповіді.

Критерії оцінювання практичного завдання: максимальна кількість балів за практичне завдання 20. У відповіді студента оцінюється: методична та технологічна грамотність у підборі завдань; зміст та цілі запропонованих вправ і чи відповідають вони визначеним умовам; обґрунтованість та аргументованість методичного вибору.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.

1. Охарактеризуйте дислалію з точки зору порушень, що мають різну природу.
2. Проаналізуйте систему становлення наукової думки з точки зору історії накопичення практичного досвіду визначення мовленнєвих порушень.
3. Розкрийте особливості прояву мовленнєвого порушення в різних вікових групах дітей. Доведіть, важливість врахування вказаних особливостей для мовленнєвого розвитку.
4. Продемонструйте взаємозв'язок порушень звуковимови, якості опанування грамоти та особистості дитини.
5. Розкрийте сутність класифікації дислалії відповідно до причин її виникнення. Доведіть, що визначення причини виникнення дислалії є основою складання програми корекційного впливу.
6. Дайте визначення поняття дислалія. Розкрийте причини виникнення, механізм та симптоматику зазначеного мовленнєвого розладу.

7. Розкрийте сутність класифікації дислалії відповідно до механізмів її виникнення. Доведіть, що визначення механізму її виникнення є важливою складовою програми корекційного впливу.
8. Розкрийте сутність класифікації дислалії відповідно до кількісних та якісних проявів дефекту звуковимови. Доведіть, що аналіз таких проявів є необхідним для складання адекватної програми корекційного впливу.
9. Дайте акустико-артикуляційну характеристику свистячих звуків (с; с'; з; з') та розкрийте механізм їх утворення. Наведіть приклади їхніх порушень.
10. Дайте акустико-артикуляційну характеристику шиплячих звуків (ш; ж; ч; щ) та розкрийте механізм їх утворення. Наведіть приклади їхніх порушень.
11. Дайте акустико-артикуляційну характеристику африкатів (ц; ц'; дз; дз'; ч; дж) та розкрийте механізм їх утворення. Наведіть приклади їхніх порушень.
12. Дайте акустико-артикуляційну характеристику сонорних звуків (носових: м, н, н'; ротових: й, л, л', р, р') та розкрийте механізм їх утворення. Наведіть приклади їхніх порушень.
13. Дайте акустико-артикуляційну характеристику задньоязикових звуків (к, г, х) і глоткового (г) та розкрийте механізм їх утворення. Наведіть приклади їхніх порушень.
14. Розкрийте послідовність виправлення неправильної вимови фонем у випадках складного порушення звуковимови. Доведіть правомірність репрезентованої послідовності.
15. Розкрийте специфіку планування роботи, спрямованої на подолання недоліків вимови двох та більшої кількості фонем. Доведіть правомірність саме такої стратегії організації корекційного впливу.
16. Охарактеризуйте систему логопедичного впливу при функціональній та органічній дислалії. Зробіть порівняльну характеристику та обґрунтуйте необхідність диференційованого ставлення.
17. Охарактеризуйте зміст логопедичного обстеження. Обґрунтуйте необхідність аналізу результатів діагностики стану сформованості мовленнєвої функції.
18. Охарактеризуйте підготовчий етап корекційного впливу. Визначте мету корекції на даному етапі та шляхи її досягнення.
19. Охарактеризуйте етап постановки звуків та розкрийте сутність кожного зі способів, що складають зміст даного етапу. Проаналізуйте доречність використання кожного зі способів відповідно до характеру порушення.
20. Охарактеризуйте етап автоматизації звуків та репрезентуйте вимоги до вербального матеріалу, що використовується. Проаналізуйте послідовність подачі вербального матеріалу та поясніть, чим вона обумовлена.
21. Охарактеризуйте етап диференціації звуків та репрезентуйте вимоги до вербального матеріалу, що використовується. Проаналізуйте послідовність подачі вербального матеріалу та поясніть, чим вона обумовлена.
22. Охарактеризуйте процедуру обстеження артикуляційного апарату. Проаналізуйте послідовність подачі вербального матеріалу та поясніть, чим вона обумовлена.

23. Охарактеризуйте статичні вправи, вкажіть мету їх використання. Наведіть приклади відповідно до постановки певних звуків.
24. Охарактеризуйте динамічні вправи, вкажіть мету їх використання. Наведіть приклади відповідно до постановки певних звуків.
25. Охарактеризуйте вправи на розвиток дихання, вкажіть мету їх використання. Наведіть приклади відповідно до постановки певних звуків.
26. Розкрийте сутність організації діагностики з метою визначення сенсорного або моторного характеру дислалії. Назвіть конкретні вправи, що дозволяють отримати об'єктивні відомості стосовно механізму порушень. Наведіть приклади порушень.
28. Розкрийте сутність організації діагностики фонематичних процесів. Назвіть конкретні вправи, що дозволяють отримати об'єктивні відомості стосовно специфіки порушень. Наведіть приклади порушень.
29. Розкрийте сутність організації діагностики звуковимови. Назвіть конкретні вправи, що дозволяють отримати об'єктивні відомості стосовно специфіки порушень. Наведіть приклади порушень.
30. Визначте послідовність організації діагностики рухомості артикуляційного апарату. Назвіть конкретні вправи, що дозволяють отримати об'єктивні відомості стосовно специфіки порушень. Наведіть приклади порушень.
31. Охарактеризуйте процедуру діагностики, що дозволяє дійти правильного висновку стосовно особливостей вимови за типом пом'якшення. Назвіть типові недоліки вимови сонорних звуків.
32. Охарактеризуйте процедуру діагностики, що дозволяє дійти правильного висновку стосовно особливостей вимови. Назвіть типові недоліки вимови свистячих та шиплячих звуків.
33. Охарактеризуйте процедуру діагностики, що дозволяє дійти правильного висновку стосовно особливостей вимови.
34. Дайте визначення поняття «сигматизм». Визначте послідовність організації діагностики. Назвіть конкретні вправи, що дозволяють отримати об'єктивні відомості стосовно специфіки порушень. Наведіть приклади порушень.
35. Визначте сутність прийомів обстеження звуковимови. Назвіть показові відомості, які необхідно отримати зі слів рідних дитини під час збору анамнезу.
36. Репрезентуйте діагностичну процедуру, в результаті якої стає можливим визначення наявності дефектів оглушення і одзвінчення приголосних звуків.
37. Дайте визначення поняття «поліморфна дислалія». Презентуйте діагностичну процедуру, результатом якої стає такий діагноз.
38. Дайте визначення поняття «мономорфна дислалія». Презентуйте діагностичну процедуру, результатом якої стає такий діагноз.
39. Охарактеризуйте специфіку розладів при органічній дислалії, визначте форми відповідно до порушення психофізіологічного механізму, опишіть симптоматику. Наведіть приклади найбільш показових діагностичних завдань при її визначенні.

40. Охарактеризуйте специфіку розладів при функціональній дислалії, визначте форми відповідно до порушення психофізіологічного механізму, опишіть симптоматику. Наведіть приклади найбільш показових діагностичних завдань при її визначенні.
41. Охарактеризуйте специфіку розладів при артикуляторно-фонетичній дислалії. Наведіть приклади найбільш показових діагностичних завдань при її визначенні.
42. Охарактеризуйте специфіку розладів при артикуляторно-фонематичній дислалії. Наведіть приклади найбільш показових діагностичних завдань при її визначенні.
43. Визначте сутність діагностики стану сформованості артикуляційної моторики та назвіть компоненти, що складають її зміст. Наведіть приклади діагностичних завдань.
44. Охарактеризуйте специфіку розладів при акустико-фонематичній дислалії. Наведіть приклади найбільш показових діагностичних завдань при її визначенні.
45. Визначте алгоритм кваліфікації порушень вимови. Наведіть приклади завдань, метою яких є визначення конкретних порушень.
46. Розкрийте алгоритм діагностики фонематичних процесів із зазначенням їх особливостей розвитку при дислалії.
47. Розкрийте алгоритм організації діагностики артикуляційного апарату та наведіть приклади завдань з метою обстеження.
48. Визначте сутність психолінгвістичного підходу та розтлумачте його значення для організації процедури обстеження. Наведіть приклади доречності використання даного підходу та назвіть його переваги.
49. Визначте зміст та послідовність обстеження артикуляційного апарату, м'язової мускулатури.
50. Розкрийте загальний алгоритм обстеження при дислалії. Визначте зміст та послідовність вивчення анамнестичних даних під час діагностики дислалічних порушень.
51. Охарактеризуйте основні етапи роботи з метою виправлення неправильної звуковимови. Наведіть приклади відповідних завдань, що складають зміст роботи на кожному з етапів корекції.
52. Охарактеризуйте технологію диференціальної діагностики, наведіть приклади завдань, спрямованих на уточнення діагнозу «дислалія».
53. Складіть послідовний план-схему формування голосних звуків (а; о; у; е; и; і), спираючись на їхню артикуляційно-акустичну характеристику.
54. Охарактеризуйте види недоліків вимови голосних звуків. Складіть послідовний план-схему формування правильної звуковимови звука [у]. Визначте специфіку корекційної роботи, яка спрямована на моделювання правильної вимови даного звуку.
55. Обґрунтуйте необхідність виконання пасивних вправ, визначте їхнє місце у контексті логопедичного заняття, наведіть приклади завдань.

56. Складіть загальну модель логопедичного заняття, яка відображає його структуру та зміст, що спрямовані на подолання дислалії. Обґрунтуйте доречність наведеної послідовності структурних компонентів.
57. Розкрийте зміст, назвіть методи та прийоми логокорекційної роботи з усунення дислалічних розладів. Наведіть приклади відповідних корекційних завдань.
58. Розкрийте сутність стратегії логопедичного впливу, яка спрямована на подолання недоліків вимови свистячих звуків. Наведіть приклади відповідних корекційних завдань.
59. Розкрийте структуру логопедичних занять при дислалії. Визначте місце вербального матеріалу, ігор, наочності, технічних засобів навчання, ритміки у контексті логопедичного заняття. Наведіть приклади використання на різних етапах роботи.
60. Розкрийте сутність стратегії логопедичного впливу, яка спрямована на подолання недоліків вимови шиплячих звуків. Наведіть приклади відповідних корекційних завдань.
61. Розкрийте сутність стратегії логопедичного впливу, яка спрямована на подолання недоліків вимови африкатів. Наведіть приклади відповідних корекційних завдань.
62. Розкрийте сутність стратегії логопедичного впливу, яка спрямована на подолання недоліків вимови сонорних звуків. Наведіть приклади відповідних корекційних завдань.
63. Розкрийте сутність стратегії логопедичного впливу, яка спрямована на подолання недоліків вимови задньоязикових звуків. Наведіть приклади відповідних корекційних завдань.
64. Назвіть основні етапи роботи корекції неправильної вимови одного зі свистячих звуків. Складіть модель логопедичної роботи, що спрямована на подолання зазначеної вади
65. Назвіть основні етапи роботи корекції неправильної вимови одного з шиплячих звуків. Складіть модель логопедичної роботи, що спрямована на подолання зазначеної вади.
66. Розкрийте сутність стратегії логопедичного впливу, яка спрямована на додання дефектів оглушення і одзвінчення приголосних звуків. Наведіть приклади відповідних корекційних завдань у необхідній послідовності
67. Розкрийте сутність стратегії логопедичного впливу, яка спрямована на подолання органічної дислалії. Наведіть приклади відповідних корекційних завдань у необхідній послідовності.
68. Розкрийте сутність стратегії логопедичного впливу, яка передбачає подолання сигматизму. Наведіть приклади відповідних корекційних завдань у необхідній послідовності.
69. Розкрийте сутність стратегії логопедичного впливу у процесі додання міжзубного сигматизму. Наведіть приклади відповідних корекційних прийомів у необхідній послідовності.

70. Розкрийте сутність стратегії логопедичного впливу у процесі долання порушень вимови сонорних звуків. Наведіть приклади відповідних корекційних прийомів у необхідній послідовності.

71. Складіть план-конспект заняття роботи з дитиною дошкільного віку, яка має пом'якшення приголосних звуків.

72. Складіть план-конспект заняття роботи з дитиною дошкільного віку, яка має увулярний ротацізм. Наведіть приклади відповідних корекційних прийомів у необхідній послідовності.

73. Складіть план-конспект заняття роботи з дитиною дошкільного віку, яка має ламбдацізм (за типом заміни на звук [w]). Наведіть приклади відповідних корекційних прийомів у необхідній послідовності.

74. Складіть план-конспект заняття роботи з дитиною дошкільного віку, яка має вади одзвінчення. Наведіть приклади відповідних корекційних прийомів у необхідній послідовності.

75. Складіть план-конспект заняття роботи з дитиною дошкільного віку, яка має вади оглушення. Наведіть приклади відповідних корекційних прийомів у необхідній послідовності.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична картка дисципліни «Логопедія (дизартрія, порушення голосу)»

Разом: 180 год., з них 28 год. – лекції, 28 год. – семінарських занять, 14 год. – практичних занять, самостійна робота – 70 год., модульний контроль – 10 год., семестровий контроль – 30

Модулі	Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2	
Назва модуля	Науково-теоретичні основи логопедії (115 балів)					Дислалія як результат порушень функціонального та органічного характеру (59 балів)	
Лекції	1	2	3	4	5	1	2
Теми лекцій	Предмет, завдання, методологічні основи курсу «Вступ до логопедії» (1 б.)	Логопедія як наука. Психологічні та лінгвістичні основи курсу «Вступ до логопедії» (1 б.)	Анатомо-фізіологічні та психофізіологічні основи мовлення (1 б.)	Вікова періодизація психомоторного та мовленнєвого розвитку дитини (1 б.)	Етіологія та класифікація мовленнєвих порушень (1 б.)	Сучасні погляди на дислалію (1 б.)	Класифікація звуків української мови (1 б.)
Бали за роботу на сем.	10 балів за роботу на 2х практичних		10 балів за роботу на 2х практичних		10 балів	10 балів	10 балів
Теми семінарських занять	Предмет, завдання, методологічні основи курсу «Вступ до логопедії» (1 б.)	Логопедія як наука. Психологічні та лінгвістичні основи курсу «Вступ до логопедії» (1 б.)	Анатомо-фізіологічні та психофізіологічні основи мовлення (1 б.)	Вікова періодизація психомоторного та мовленнєвого розвитку дитини (1 б.)	Етіологія та класифікація мовленнєвих порушень (1 б.)	Класифікації дислалії (1 б.)	Профілі артикуляції звуків української мови (1 б.)
Самостійна робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Поточний контроль	модульна контрольна робота (25 балів)			модульна контрольна робота (25 балів)		модульна контрольна робота (25 балів)	

Модулі	Змістовий модуль 3						
Назва модуля	Психолінгвістичний підхід до діагностики та корекції при дислалії (216 балів)						
Лекції	1	2	3	4	5	6	7
Теми лекцій	Процедура логопедичного обстеження при дислалії (1 б.)	Стратегія логопедичного впливу при дислалії (1 б.)	Етапи логопедичного впливу (1 б.)	Недоліки вимови голосних звуків та методика їх подолання (1 б.)	Недоліки вимови свистячих та шиплячих звуків та методика їх подолання (1 б.)	Недоліки вимови сонорних звуків та методика їх подолання (1 б.)	Недоліки вимови інших приголосних звуків та методика їх подолання (1 б.)
Бали за роботу на сем.	10 балів	10 балів за роботу на 2х практичних		10 балів за роботу на 2х практичних		10 балів за роботу на 2х практичних	
Теми семінарських та практичних занять	Структура логопедичного обстеження при дислалії (1+1 б.)	Стратегія логопедичного впливу при дислалії (1+1 б.)	Підготовчий етап логопедичної роботи при дислалії (1+1 б.)	Методика подолання недоліків вимови голосних звуків (1+1 б.)	Методика подолання недоліків вимови свистячих і шиплячих звуків (1+1 б.)	Методика подолання недоліків вимови сонорних звуків (1+1 б.)	Методика подолання недоліків вимови інших приголосних звуків (1+1 б.)
Бали за роботу на практ.	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів
Самостійна робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Поточний контроль	модульна контрольна робота (25 балів)			модульна контрольна робота (25 балів)			
Підсумковий контроль	<p style="text-align: center;">ЕКЗАМЕН 40 балів Розрахунок коефіцієнту: $390:60 = 6,5$</p>						

8. Рекомендовані джерела

Основна (базова)

1. Волкова Л.С., Лалаева Р.И., Мастюкова Е.М. Логопедия: Учеб. пособие для студ. пед ин-тов по спец. Дефектология. – М., 2006.
2. Шеремет М.К. Логопедія: підручник. — Вид. 3-тє, перер. та доповн. — К.: Видавничий Дім «Слово», 2017. – 776 с.
3. Малярчук А.Я. Обстеження мовлення дітей: дидактичний матеріал. К.: Літера ЛТД, 2003. – 104 с.
4. Федорович Л.О. Постановка звуків у вимові дітей дошкільного віку. – Кременчук: Християнська Зоря, 2007. – 72 с.
5. Федорович Л.О. Формування правильної вимови у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Методичні рекомендації та дидактичний матеріал. – Кременчук: Християнська Зоря, 2007. – 346 с.

Додаткова

1. Володіна В.С. Альбом розвитку мовлення: Говоримо правильно. – К.: ТОВ «Перо», 2009. – 96 с.
2. Мацько Д. А., Кабельнікова Н.В. Патогенез порушень опанування звуковимовною стороною мовлення дітьми старшого дошкільного віку. Спеціальна освіта: стан та перспективи: матеріали Всеукр. (заочної) наук.-практ. конф. Присвяч.. 5-річчю кафедри корект. освіти та спец. Психол. (Харків, 17-18 травня 2017 року). Департамент науки і освіти, Харків. обл. держ. Адмін., Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради – Харків, 2017. –С. 322-326.
3. Пінчук Ю.В., Цимбал Л.Л. Мовленнєві вправи для виховання правильної вимови звуків Р, Р', Л, Л': Навчально-методичний посібник. – К.: КНТ, 2007. – 136 с.
4. Рібцун Ю. В. Інноваційний підхід до організації та проведення артикуляційної гімнастики в логопедичній групі. Дошкільна освіта. – 2011. – № 3 (33). – С. 31–43.
5. Сушельницька З. В. Логоказка як засіб артикуляційної моторики у дітей. – Кам'янець-Подільський: Науково-методичний центр Управління освіти і науки, 2014. – 66 с.

9. Додаткові ресурси (за наявності)